

Teater De Vill

LÄRARHANDLEDNING

HUR
ALLTING
VAR...
AV BENEDEK
& BÖSSMAN

Fritt baserad på boken Den
där Jenny av Eva Wikander

Konstnärlige ledaren har ordet

Hej

Med det här läromaterialet vill vi uppmuntra till fortsatt arbete och reflektion när ni kommer tillbaka till klassrummet. Hur allting var... är en brännande skildring om utanförskap och alla de missförstånd som kan uppstå i en tjejgrupp på gränsen mellan barndom och vuxenvärlden. Om rädslor, osäkerhet och sökande. Då historien växelvis berättas av de båda tjejerna ger den perspektiv som tar med åskådaren under ytan och bakom fasaden. Manus är nyskrivet och fritt baserat på Eva Wikanders hyllade ungdomsroman "Den där Jenny". För att skapa autenticitet och nutidsaktualitet har framtagandet genomförts i nära samarbete med ett antal mellanstadieklasser i Stockholmsområdet.

Jenny kommer ny till klassen i sexan och genast uppstår konflikt med det tongivande sköt-samma gänget som leds av Shadia. Jenny, som är tidigt utvecklade och utmanande, passar inte in i gängets bild av hur en tolvåring ska vara. Att hon dessutom är kaxig, har fått bröst och umgås med äldre killar på högstadiet gör inte saken bättre. Det är som om något hotfullt, farligt och normbrytande infekterat klassen. Snart befinner sig de båda sidorna i fullskaligt krig. Allt kulminerar vid en föräldrafri fest där Jenny objuden dyker upp tillsammans med några äldre killar...

För oss handlar föreställningen mycket om identitet, normer, utanförskap och rädsla för det annorlunda. Om att komma ny till klassen och att tilldelas/inta en roll. Den lyfter också perspektiv kring sexualitet, samtycke och relationer. Från hösten 2022 ska sexualundervisningen, enligt skrivning i skolornas läroplan, inriktas mer på värderingar och frågor om frivillighet och samtycke. Fokus ligger på att utveckla förståelse för egna och andras rättigheter, kroppslig integritet och samtycke.

Vi tror att föreställningen kan ge goda förutsättningar för viktiga samtal om kommunikation, gränser, lust och ömsesidighet. Likaså i arbetet med normmedvetet och att synliggöra och belysa hur normer påverkar människor. Vi tänker att normer inte uppstår av sig själva. Att det är vi människor som skapar dem och att vi har makt att ifrågasätta och förändra dem...

Vi hoppas att projektet kan rymma den mångfald av funderingar som vi vet att unga har.

Johan Bössman

Konstnärlig ledare, Teater De Vill

Föreställningen är kopplad till Lgr 22:

Skolan ska främja förståelse för andra människor och förmåga till inlevelse. Utbildningen ska präglas av öppenhet och respekt för människors olikheter. Skolans mål är att varje elev:

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde samt deras kroppsliga och personliga integritet,
- tar avstånd från att människor utsätts för våld, förtryck, diskriminering och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen, och

Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer. Utbildningen ska därigenom främja alla elevers hälsa och välbefinnande samt stärka deras förutsättningar att göra medvetna och självständiga val. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för egna och andras rättigheter och förmedla betydelsen av att sexualitet och relationer präglas av samtycke. Det etiska perspektivet är av betydelse för många av de frågor som tas upp i skolan. Perspektivet ska prägla skolans verksamhet för att ge grund för och främja elevernas förmåga att göra personliga ställningstaganden och agera ansvarsfullt mot sig själva och andra.

Om den professionella teaterns uppgift i skolan

Riksteatern har tillsammans med Karin Helander som är professor i teatervetenskap och föreståndare för Centrum för barnkulturforskning vid Stockholms universitet tagit fram ett handledningsmaterial som riktar sig till dig som ska se teater tillsammans med barn eller unga.

Ur Att öppna nya världar:

”Teater för skola och förskola är den mest demokratiska teatern, majoriteten av teaterpubliken möter teater första gången genom skolan. För många barn och ungdomar är det den enda möjligheten att möta teater – och detta möte kan för en ung människa vara roligt och angeläget eller till och med fantastiskt och omvälvande! Den vuxnes roll på teatern är viktig som länk till teatern och som förmedlare av lust, nyfikenhet och förväntan. Som lärare kan man både förbereda och efterarbeta teaterbesöket för att ge en nyckel till mötet mellan skola och teater. Lärarens roll på teatern är viktig också i arbetet med att respektera och uppmuntra varje elevs egen smak och egna åsikter. Som lärare kan du utgå från din egen lust och nyfikenhet på vad du själv uppfattar och upplever av föreställningen. Diskutera gärna, fråga och lyssna. Man får tycka olika! För teater finns inget facit! Svåra frågor har inga enkla svar, men är utmärkta avstamp för diskussioner.”

Hela handledningsmaterialet från Riksteatern går att hitta här:

www.skolscenen.riksteatern.se/attoppnanyavarldar

Eftersamtal

Som lärare behöver en inte vara expert på föreställningens innehåll, tematik eller problemställningar. Du som lärare är också en åskådare och har precis som dina elever egna upplevelser av det ni ser ihop. När du ska hålla ett samtal om en föreställning ni just sett så är det bra att du ställer öppna frågor, det vill säga frågor som börjar med: när, var, vad, varför, vem, hur, på vilket sätt. När man håller ett samtal är det bra att variera frågor som riktar sig till huvudet (tanken), till kroppen (känslan) och den yttre världen (handlingen).

Minnesrunda

Dela klassen i mindre grupper (fungerar även i helklass) som sätter sig i ringar eller i bänkar. Alla får fundera en liten stund för att komma ihåg en scen eller en situation som de särskilt minns från föreställningen. När alla är färdiga får de i tur och ordning berätta om sitt minne.

Beskriva

Beskriv tillsammans vad som händer i föreställningen. Vad var det vi faktiskt såg och hörde? Det viktiga är inte vad som är rätt eller fel utan vad var och en upplevde. Om gruppen är stor går det alldeles utmärkt att be eleverna att återberätta föreställningen i smågrupper.

Vilka medel användes för att berätta? Det kan hjälpa samtalet att också fundera över vad föreställningen bestod av, vilka medel som användes. Försök komma på så många olika delar som möjligt. Vilka personer fanns med i föreställningen? Hur gestaltades de? Hur såg rummet ut? Text, ljud, musik, kläder, ljus, rekvisita, rörelser/ dans, mm.

Tolka

Här kan en arbeta med innehållet i föreställningen. Försök att undersöka och fånga upp så många tolkningar som möjligt, det kan ge både en bredare, djupare och roligare upplevelse. Det kan vara bra att lyfta att det finnas olika tolkningar av det ni sett. Inget färdigt facit. Bolla gärna tillbaka frågor från eleverna till gruppen med: "Vad tror ni andra om det? Är det någon som tror något annat?"

Reflektera

Sist kan en ge plats för lite friare mer personliga associationer. Här finns inga rätt eller fel.

Diskussionsfrågor till föreställningen

Vad tycker du om Jenny? Varför?

Vad tycker du om Shadia? Varför?

Har Jenny och Shadia några likheter? Några skillnader?

Tycker du att Shadia och Jenny passerade några gränser? Vilka?

Vad hände på festen? Gjorde killarna sig skyldiga till nåt? Vad borde hända med dem?

Vad tycker du att föreställningen handlade om? Skulle det kunna hända på riktigt?

Kan du tänka dig en fortsättning på föreställningen – vad hände sedan?

Frågor till dig

Vad är det som gör att man får ett rykte?

Vad är normer? Har ni några normer på er skola?

Även om Sverige har en samtyckeslag så tror vi att det saknas en samtyckeskultur. Vad tror ni vi menar med det?

Övning: Ögonblicksbilder

Ett bra sätt att reflektera kring en föreställning, utan att prata så mycket, är att låta eleverna forma stillbilder i form av statyer med sina egna kroppar av några situationer i berättelsen. De måste tänka efter hur det såg ut på teatern och de måste tolka den situationen och göra en egen version.

Gör så här

Dela in klassen i några grupper med 2-3 elever i varje. Låt grupperna välja någon situation från föreställningen, eller dela ut en lapp till varje grupp med en situation som du valt. Det går bra om flera grupper väljer samma situation, de blir förmodligen olika i alla fall.

Alla i gruppen har en uppgift i bilden. Varje grupp ställer upp sin bild i tur och ordning. Bilden ska vara blick stilla. Övriga i klassen kan få gissa vilken scen det är. Om ingen kan gissa kan gruppen lägga till ett ljud som ger en ledtråd.

Övning: Ny på skolan

I föreställningen möter vi Jenny som kommer ny till klassen och skolan. Hon berättar att hon från första stund bestämde sig för en strategi. Att dölja sin nervositet och spela cool, inte visa en min, inte öppna munnen, låtsas att hon inte brydde sig, osv. Kanske kunde hon valt en annan väg och sluppit alla konflikter och bråk? Samtidigt kan man fråga sig om Shadia och hennes vänner kunnat välja en annan väg? Skulle det kunnat bemöta Jenny på ett annat sätt? I den här övningen får eleverna försöka sätta sig in i hur det är att vara ny på en skola där de inte känner någon.

Gör så här

Be eleverna föreställa sig att de har flyttat till en ny stad och ska börja i en ny skola. Det är morgon och den första dagen i den nya skolan. Läs upp en fråga i taget, och ge eleverna en stund att tänka och skriva ner sina tankar efter varje fråga.

Frågor

Du är på väg in i skolan, vad känner du?

Det sitter några elever på en bänk, vad vill du att de gör?

Du ska för första gången gå till ditt klassrum. Du väntar utanför i korridoren, vad vill du att dina nya klasskompisar gör?

Du går in i klassrummet och sätter dig, hur vill du bli bemött i klassrummet?

Vad vill du ska hända under din första rast?

Skoldagen är slut och du ska snart gå hem. Vad vill du att dina nya klasskompisar ska säga eller göra?

Sammanfatta i helklass elevernas idéer på vad klasskompisarna kan göra för att en ny elev ska känna sig välkommen och trygg på skolan.

Övning: Heta stolen om gruppptryck

Samla eleverna på var sin stol i en ring. Se till att ni har en tom stol i ringen. Berätta för eleverna att du kommer att läsa upp olika påståenden. Eleverna ska ta ställning till påståendena utifrån vad de själva tycker, det finns inga rätt eller fel. Det är inte tillåtet att kommentera någon annans ställningstagande. Håller med påståendet (ja): reser sig upp och byter stol. Håller inte med påståendet (nej): sitter kvar. Vill svara kanske: sitter kvar och lägger armarna i kors.

Välj de påståenden du tycker passar din klass (se påståenden nedan). På så vis kan du välja den ordning på frågorna som du tror ger din klass en bra ingång till diskussioner. Följdfrågorna är viktiga i övningen, då det är här som eleverna får möjlighet att diskutera sina åsikter och tankar. Lägg gärna till egna följdfrågor!

Påståenden och följdfrågor

Inled gärna med ett uppvärmningspåstående, exempelvis "Jag gillar glass".

Ibland gör jag saker på rasten bara för att kompisarna gör det. (Varför kan det bli så? Vad kan du göra om du tror att någon är med även fast hen inte vill?)

Det är viktigt att kompisar gillar samma saker. (Varför tycker du så? Vad kan vara bra med att gilla olika saker?)

Om någon är bra på något så brukar den bestämma mer. (Varför blir det så? Borde det vara så? Varför inte?)

Det är viktigt att vara med i en grupp. (Varför är det viktigt? Inte viktigt?)

Det är svårt att stå emot gruppptryck. (Vad är gruppptryck? När är det svårt/lätt? Vad kan hända? Hur kan ni göra för att få de andra i gruppen att våga säga vad de tycker?)

Alla grupper behöver en ledare. (Varför behövs det? Varför inte? Finns det grupper utan ledare? Kan en grupp ha olika ledare beroende på vad gruppen ska göra? Vad bestämmer vem som är ledaren?)

Jag kan alltid välja vilka grupper jag tillhör. (Vilka grupper är frivilliga och vilka är tilldelade? Har ni alltid möjlighet att lämna en grupp ni inte trivs i? Vad kan det få för konsekvenser? Hur kan ni veta om andra är med i en grupp frivilligt eller inte? Vems ansvar är det att alla trivs i en grupp?)

Många strävar efter att ha hög status. (Hur märker du det? Varför är det så? Är det viktigt att ha hög status? Hur vet ni om någon har hög status? Hur påverkas andra av att någon har hög status?)

Övning: Trygg klass

Inled med att prata i helklass om vad trygghet är. Vad innebär det att vara trygg i klassen?

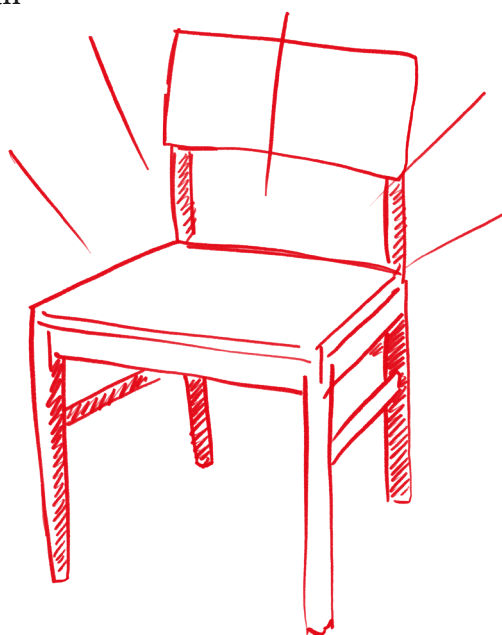
Dela upp klassen i mindre samtalsgrupper. I grupperna ska de tillsammans komma på så många faktorer de kan, som är viktiga för att alla i klassen ska känna sig trygga. Låt grupperna arbeta i cirka 5–10 minuter. Har de svårt att komma igång kan du ge några exempel, så som arbetsro, ingen mobbning, vuxna som går att lita på, vi säger hej till varandra, vi låter alla få prata till punkt och så vidare. Varje grupp får presentera vad de har diskuterat. Skriv "Trygg klass" i mitten på ett stort papper och fyll på med de faktorer som grupperna lyfter upp. Följ upp med en diskussion i helklass.

Varför är trygghet viktigt? Vilka vinster finns det med att ha en trygg klass? Vilken av dessa faktorer är svårast att införa? Vilken av dessa faktorer är lättast att införa? Blir alla trygga av samma saker eller kan det skilja sig mellan olika personer? Vad tror vi är viktigast i vår klass?

Avslutningsvis kan ni välja ut några faktorer som ni vill arbeta vidare med framöver. Fördjupa er gärna i vad faktorerna innebär och hur ni ska arbeta med dem.

Övning/Lek: sköldpaddrobot

Alla sittande på varsin stol som är utspridda i rummet. En stol är tom. Pedagogen intar rollen av en "sköldpaddrobot" som ska försöka sätta sig på den tomma stolen. Deltagarnas uppgift är att hindra roboten genom att lämna sin stol och sätta sig på den stol roboten är på väg mot. Kruxet är att då blir det en annan stol som blir ledig. Så håller det på... Roligt om sköldpaddroboten rör sig långsamt med tydlig riktning så att deltagarna lyckas. Tempot kan ökas i takt med att deltagarna hittar en strategi. Endast en deltagare får resa sig och rädda den tomma stolen. Om två eller flera står samtidigt måste alla utom en sätta sig så snabbt som möjligt.

Några tankar om normer

Normer är osynliga regler och förväntningar, som varierar i tid och plats. Många normer handlar om vilka vi förväntas vara och hur vi förväntas leva. Det kan exempelvis vara normer som har att göra med kön, könsidentitet, könsuttryck, sexualitet, etnicitet, hudfärg, religion, funktionsförmåga, ålder eller klass. Normer och förväntningar gör att vissa personer blir mer självklara än andra, får mer makt, bekräftelse eller slipper förklara sig. Normer kan uppfattas som neutrala och normala för den som följer den, ibland synliggörs den inte förrän någon bryter mot den. I många fall kan normer vara något positivt, t ex skapa ordning. Ett exempel är att vi står i kö till kassan i mataffären. Andra normer, t ex de som rör utseende, språk eller sexualitet kan påverka negativt, genom att de leder till dåligt bemötande eller diskriminering för de som inte passar in i normen. Detta kan ske både medvetet och omedvetet. I många fall är det omedvetet. Normer uppstår inte av sig själva. Det är vi människor som skapar dem och bara vi som kan ifrågasätta och förändra dem...